

Een herboren monument in Schiedam

Kapel wordt Roemeens Orthodoxe Kerk

Beneden aan de steil aflopende Vlaardingerdijk te Schiedam ligt een oude, 19de-eeuwse begraafplaats. Er staan monumentale bomen, ruïneuze grafbeelden, scheefstaande, met mos begroeide grafzerken, priester- en nonnengraven, een kapel en wat bijgebouwen. Sinds de jaren '70 wordt hier niemand meer begraven. Daardoor verloren ook de neoclassicistische kapel en de bijgebouwen hun functie. Sloop dreigde. Dankzij de inspanningen van de Stichting Beschermd Stadsgezicht Schiedam bleven ze behouden.

De neoclassicistische kapel. Foto's auteur.

Twee grote ijzeren toegangshekken, met stichtelijke woorden versierd, geven toegang tot de begraafplaats die uit 1849 dateert. In dit jaar komt de oude buitenplaats Bokkenburg in het bezit van de Rooms Catholieke Gemeente van Schiedam. *Willibrordus Thijssen* krijgt van het kerkbestuur de opdracht tot het ontwerpen van het gravenplan, een 'doodgraverswoning', een sacristie en een lijkenhuisje. De bouw van een kapel moet wachten. Daarvoor ontbreekt voornamelijk het geld. Wanneer in 1853 een van de kerkbestuurders een fors bedrag voor de bouw schenkt wordt architect Thijssen ook aangehouden voor het ontwerp.

Een jaar later, op 24 augustus, wordt de kapel plechtig ingewijd. Maar de euforie over de voltooiing van het prachtige gebouw duurt kort. Het pand kampt al snel, zowel van binnen als van buiten, met bouwkundige gebreken. Muren slaan uit, het dak lekt en het metselwerk vertoont scheuren. De een na de andere reparatie wordt uitgevoerd. De kosten die daarmee gepaard gaan zijn hoog en maken het voortbestaan van de kapel onzeker. In 1972 draagt het kerkbestuur de gehele begraafplaats over aan de gemeente Schiedam. Vijf jaar later worden de kapel, de bijgebouwen, de monumentale bomen en de toegangshekken op de rijksmonumentenlijst geplaatst. Maar het verval zet voort.

'Mission impossible'

In 1993 neemt de Stichting Beschermd Stadsgezicht Schiedam (SBSS) het initiatief tot restauratie van de kapel en de bijgebouwen. Deze Stichting, opgericht in 1986, heeft als doel om gebouwen met een bijzondere historische of culturele waarde voor Schiedam te behouden. De vele, al dan niet wettelijk beschermde gebouwen zijn onderdeel van de historische binnenstad van Schiedam. Het kost handenvol geld om ze in stand te houden. Geld dat, vooral voor zwaar vervallen monumentale en beeldbepalende panden, nogal eens ontbreekt. Voor dit soort bebouwing maakt de Stichting Beschermd Stadsgezicht Schiedam zich sterk. 'Missions impossible': zo karakteriseert voorzitter *prof. ir. G.Chr. Meeuse*, de aanpak van de Stichting. Deze gebouwen zijn vaak zo vervallen dat er ogenschijnlijk niets anders meer rest dan sloop. De Stichting koopt de panden aan, maakt plannen voor herstel en begeleidt de restauratie. Fondsen, subsidies, sponsoring en particuliere bijdragen moeten de restauraties financieel mogelijk maken.

Roemeens Orthodoxe Kerk

Een belangrijk uitgangspunt van de Stichting is dat er alleen wordt gerestaureerd als het pand van een nieuwe functie verzekerd is. Zo werd een zwaar gehavende, voormalige distilleerderij in het centrum van de slopershamer gered, gerestaureerd en geschikt gemaakt voor de

huisvesting van de Stichting Restauratie Werkplaats Schiedam.

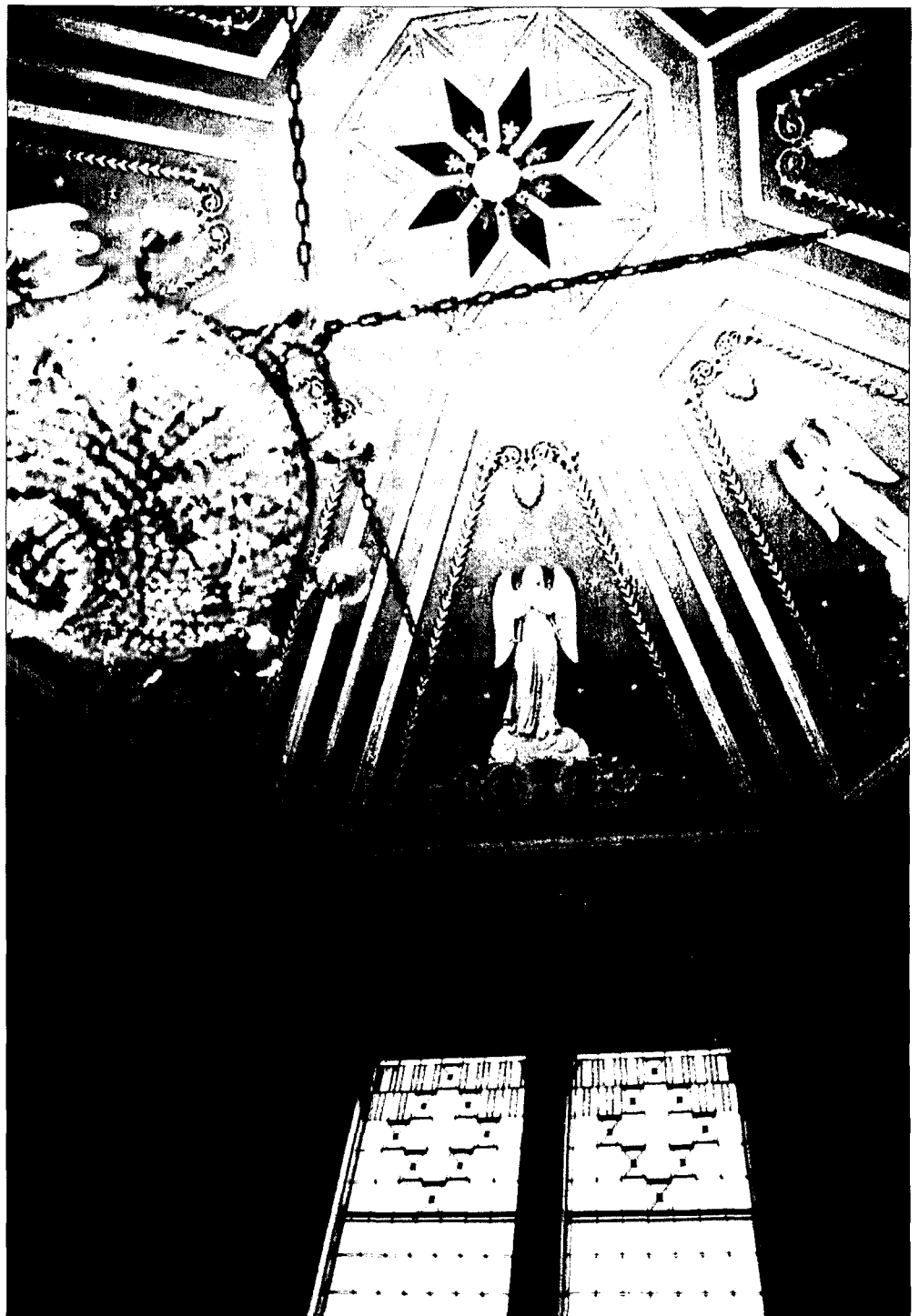
Voor de kapel is een nieuwe bestemming niet een, twee, drie voorhanden. Die dient zich aan in 1997.

De Roemeens Orthodoxe Kerk in Nederland, opgericht in 1981, is al sinds de oprichting op zoek naar een eigen kerkgebouw. En juist de achthoekige kapel op de Schiedamse begraafplaats blijkt voor de Roemeens Orthodoxe liturgische diensten zeer geschikt te zijn. Er wordt contact gelegd met de Stichting Beschermd Stadsgezicht Schiedam. Met medewerking van de Roemeense ambassadeur wordt een plan opgesteld om de kapel geschikt te maken voor de liturgie van de Roemeens Orthodoxe Kerk. De bijgebouwen gaan dienen als sociaal cultureel centrum voor de Roemenen in de Benelux. Eind oktober 2000 draagt de gemeente de kapel en de bijgebouwen over aan de Stichting. De restauratie kan beginnen.

Ontdekking

De uitvoering van de restauratie gebeurt onder leiding van restauratiearchitect *Peter van Velzen* van architectenbureau Restauro uit Den Hoorn. Het betrekken van Van Velzen bij de restauratie staat garant voor een diepgravend onderzoek naar alle mogelijke bouwsporen uit het verleden. Zijn aanpak houdt in dat de geschiedenis van de kapel overal zichtbaar blijft. Tot in de kleinste details. Zo is het kleine, ronde kijkgat in de voet van de klokkentoren behouden gebleven. Aan de binnenkant is het raampje afgesloten met een messing luikje. Volgens de overlevering kon de klokkenluider door dit raampje de begrafenisstoet zien naderen over de, hoger gelegen, dijk zodat hij precies op tijd de klok kon luiden. De bronzen luidklok hangt in het houten, achtkantige klokkentorentje dat boven op het dak staat. Het dak dat vanaf 1932 met koper was bekleed heeft de oorspronkelijke, leien bedekking weer teruggekregen.

De neoclassicistische kapel staat op een stenen, achthoekig basement waarbinnen de grafkelders liggen. Het basement en de grafkelders zijn bekleed met hardsteen platen. Op de muren van de kapel zijn, onder de ramen, hardstenen platen aangebracht in de vorm van een blokkenpatroon. Dit blokkenpatroon verwijst naar de Italiaanse renaissancegevels waar de sokkel of het basement van palazzogevels vaak van ruw behouwen (rustica) materiaal is. Merkwaardig is het geveldeel boven de blokken. Hier deed men een opvallende ontdekking. Dit deel is namelijk geheel bedekt met platen lichtgrijze natuursteen: zogenoemde Portlandsteen. Deze Engelse kalksteen is, voor zover bekend, in Nederland niet of nauwelijks toegepast. Alleen in Schiedam vind je enkele gebouwen met zo'n bijzondere Portlandstenen voorgevel. Binnen in de kapel, die een kruisvormige plat-

Interieur van de kapel.

tegrond heeft, vallen de geschilderde engelen op het met ornamenten versierde stucplafond in het oog. Hier zie je ook goed hoe mooi het buitenlicht door de smalle, hoge glas-in-loodramen valt. De glas-in-loodbeglazing met art deco-motieven dateert uit 1923.

Aan het plafond hangt een immense glazen kroonluchter en de wanden zijn behangen met een groot aantal iconen. Maar wat de kapel een typisch Roemeens Orthodoxe sfeer geeft is de zacht lichtblauwe kleur van de wanden. Van Velzen toog speciaal naar Roemenië om het kleurgebruik in de Roemeens Orthodoxe Kerk te onderzoeken. Daar ontdekte hij, dat er zo

weinig mogelijk kleur wordt gebruikt. Om de religieuze iconen en frescoschilderingen zo goed mogelijk te laten spreken worden slechts kleine nuanceverschillen in kleur toegepast.

Op 9 juni 2001 is de voormalige rooms-katholieke kapel in gebruik genomen als kerkgebouw van de Roemeens Orthodoxe Kerk in Nederland. Dankzij de Stichting Beschermd Stadsgezicht Schiedam is een betekenisvolle plek in de stad behouden.

Bron

Berg, S. van den (red), *Van buitenplaats tot kerk*, Schiedam 2001.